

Třída SAVCI (Mammalia)

Vypracoval Pavel Koubek (učo 175959)

1. Obecný popis

- Stálá tělesná teplota (**36-39°C**)
- Rozvinuté **žlázy** – mazové, pachové, potní, mléčné (vznik ze žláz z mazových)
- Krevní oběh **uzavřený**, **čtyřdílné** srdce, oběh **plicní a tělní**
- Vývin plodu v **děloze**, vyživován **placentou**
- **Tvar těla** – dle způsobu života:
  - 1) suchozemský (králík) – končetiny pod trupem
  - 2) podzemní (krtek) – protáhlé, válcovité tělo, zkrácený ocas a končetiny
  - 3) vodní (delfín) – vřetenovité tělo, absence krku a zadních končetin – ploutvovitý ocas
  - 4) létavý (netopýr) – přední končetiny = křídla s kožní blánou, zadní = závěsné končetiny

- Tělo pokryté **kůží** (pokožka, škára, vazivo) a porostlé **srstí** (podsada a pesíky). Chlupy mohou mít i fce hmatové. Periodická výměna srsti – línání. Drápy, kopyta, nehty a rohy – kožní deriváty
- **Kostra** – páteř krční (7obratlů), hrudní (12 obratlů) – napojená na žebra, bederní (6 obratlů), křížová (4 obratle), ocasní (liši se druhově – králík 15, člověk 4 (kostrč))
- **Lebka** – obličejová a mozková část
- **Končetiny** – přední spojeny s osou těla pletencem lopatkovým, zadní se připojují k srostlým párovým kostem pánevním
- **Svalstvo** – mimořádně členitá soustava, typický znak – bránice, mimické svalstvo
- **Trávicí soustava** – ústa → zuby (d. incisivi, canini, premolares, molares) → hltan → žaludek (pepsin, HCl) → dvanáctník (játra, slinivka břišní) → tenké střevo → tlusté střevo → konečník
- **Dýchací soustava** – hrtan → průdušnice → průdušky → levá/pravá plíce; zajímavost – hlasivky, tvorba zvuků
- **Cévní soustava** – uzavřená, červené krvinky bez jádra
- **Vylučovací ústrojí** – párové pravé ledviny (metanefridie) → močovody → močový měchýř
- **Pohlavní soustava** – vaječníky/varlata; spermie → vajíčko v děloze → placenta
- **Smysly** – důležitý je čich, sluch a zrak. **Čich** je lokalizován v nosních dutinách, u některých řádů ještě Jacobsonův orgán. **Sluch** – zpravidla pohyblivý boltec, zvukové kůstky. **Zrak** – oko, barevné vidění, možnost akomodace. Šelmy a sudokopytníci – tapetum lucidum, „svítící“ oči.

SYSTEMATIKA SAVCŮ

Podtřída: VEJCORODÍ (*Prototheria*)

Řád: Ptakořitní (*Monotremata*)

Podtřída: ŽIVORODÍ (*Theria*)

Nadřád: Vačnatí (*Metatheria*)

Řád: Vačnatci (*Marsupialia*)

Nadřád: Placentálové (*Placentalia*)

Ostatní savčí řády

SYSTEMATIKA SAVCŮ

Podtřída: VEJCORODÍ (*Prototheria*)

Řád: Ptakořitní (*Monotremata*)

Mají některé primitivní (= plazí) znaky:

- *vejcorodost*
- *kloaka*
- *proměnlivá teplota těla (poikilotemie)*
- *stavba mozku*
- *stavba pletenců končetin*

Řád: PTAKOŘITNÍ **Ježura australská**

Řád: PTAKOŘITNÍ Ptakopysk podivný

SYSTEMATIKA SAVCŮ

Podtřída: ŽIVORODÍ (*Theria*)

Nadřád: Vačnatí (*Metatheria*)

Řád: Vačnatci (*Marsupialia*)

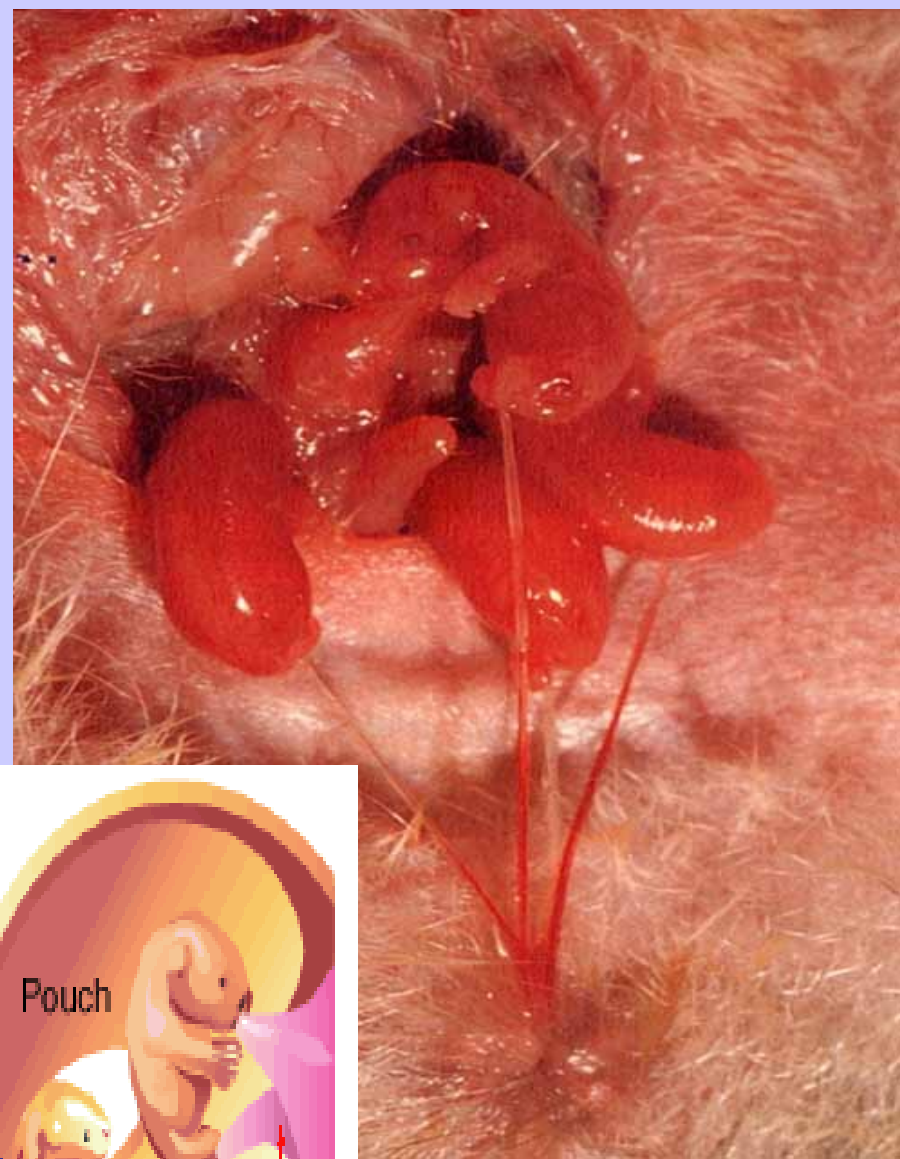
Typické znaky:

- párové vakové kosti

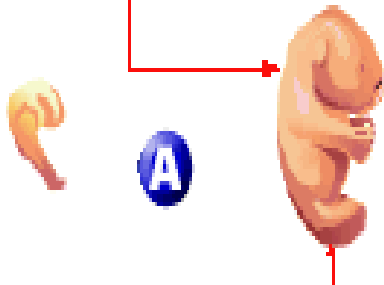

- rodí nedokonale vyvinutá mláďata, která se dokončují vývoj ve vaku v trvalém kontaktu s mléčnou bradavkou

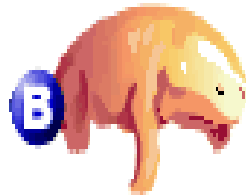
At birth, baby marsupials are extremely small. The baby koala shown is only $\frac{3}{4}$ of an inch long and weighs about $\frac{1}{5}$ an ounce.

A

Baby is born after one month

At birth baby marsupials have strong front legs to help them crawl into the pouch.

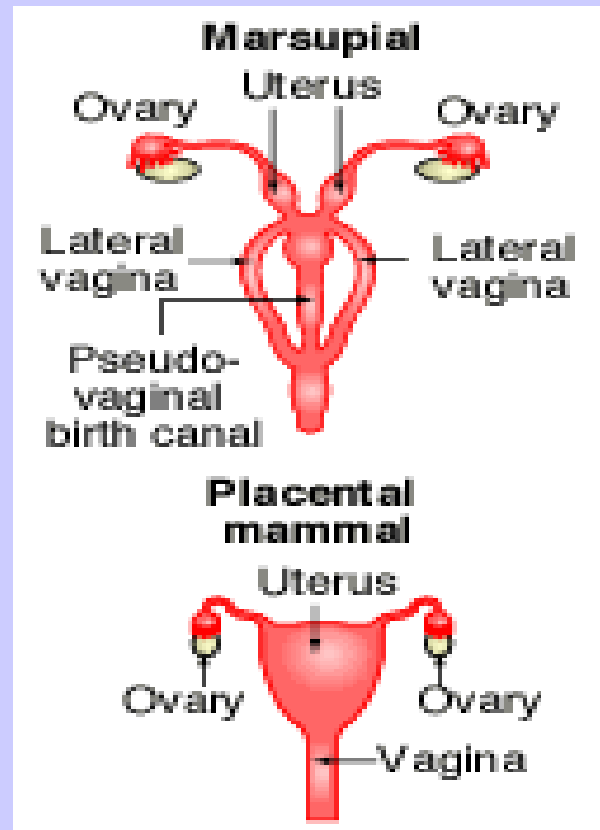
B

C

Nipples

- hemisféry koncového mozku nejsou propojeny vazníkem
- samci mají rozeklaný penis
- samice mají 2 pochvy a 2 dělohy

Řád: VAČNATCI **Vakovlk**

Řád: VAČNATCI **Koala medvídkovitý**

Řád: VAČNATCI **Ďábel medvědovitý**

Řád: VAČNATCI **Vombat**

Řád: VAČNATCI **Vakokrt**

Řád: VAČNATCI **Klokan rudý**

Řád: VAČNATCI **Vačice opossum**

SYSTEMATIKA SAVCŮ

- **Nadřád: Placentálové (*Placentalia*)**
- *nejrozšířenější a vývojově nejpokročilejší*
- *všechny ostatní savčí řády*

Řád: Hmyzožravci (*Insectivora*)

- starobylý řád, vývojový základ ostatních řádů
- úplný a téměř nerozlišený chrup (3 1 4 3)
- aktivní za šera a v noci
- potrava: bezobratlí a hmyz
- hlava rypáčkovitě protažena
- čeledi: Ježkovití
  - Rejskovití
  - Krtkovití

Řád: HMYZOŽRAVCI **Ježek západní**

Řád: HMYZOŽRAVCI **Ježek východní**

Řád: HMYZOŽRAVCI **Rejsek obecný**

Řád: HMYZOŽRAVCI **Krtek obecný**

Řád: Letouni (*Chiroptera*)

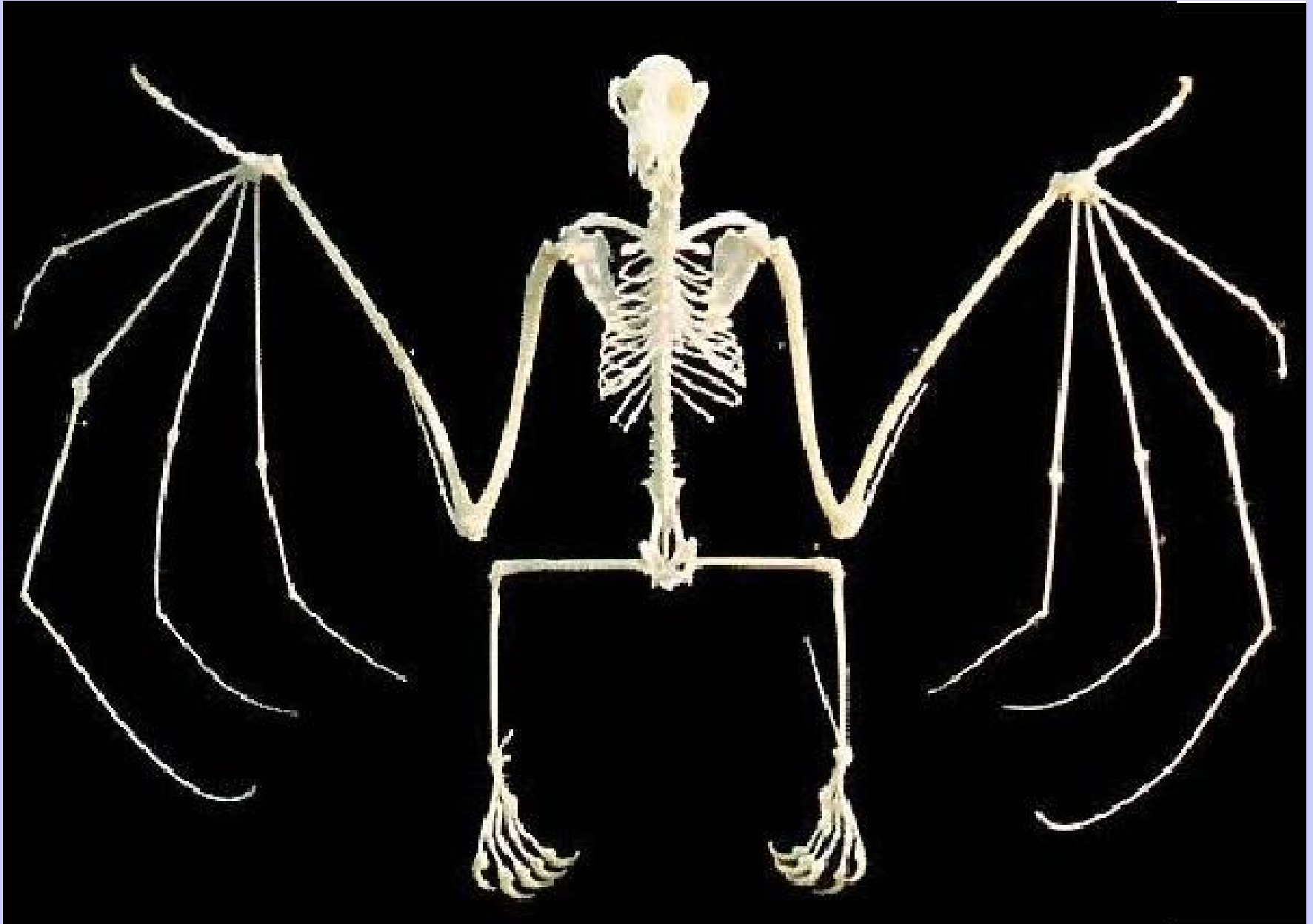
- jediní savci plně adaptováni k letu
- vytvořená letová blána (2. – 5. prst přední končetiny – boky – zadní končetiny – ocas)
- noční aktivita
- schopnost echolokace (ultrazvukové signály $f = 40\text{--}90$ kHz)
- potrava: hmyz chytaný za letu
- zimují v jeskyních (hibernace), páření na podzim, oplození vajíčka na jaře), 1 mládě
- kaloni, vrápenci (boltec bez víčka), netopýři (boltec s víčkem)

Řád: LETOUNI **Kaloň - kostra**

Řád: LETOUNI **Kaloň**

Řád: LETOUNI **Vrápenec**

Řád: LETOUNI

Netopýr ušatý

Řád: Primáti (*Primates*)

- savci s nejrozvinutějším mozkiem (gyrifikace), špatný čich
- vývojově navazují na hmyzožravce
- přizpůsobení životu na stromech, velmi pohyblivé končetiny (prsty), drápy u většiny druhů nahrazeny nehty
- **Poloopice:** noční aktivita (velké oči), zadní končetiny mohutnější než přední, nehet pouze na palci, ostatní prsty drápy

Řád: PRIMÁTI **Lemur kata**

Outloň váhavý

Řád: PRIMÁTI

Nártoun filipínský

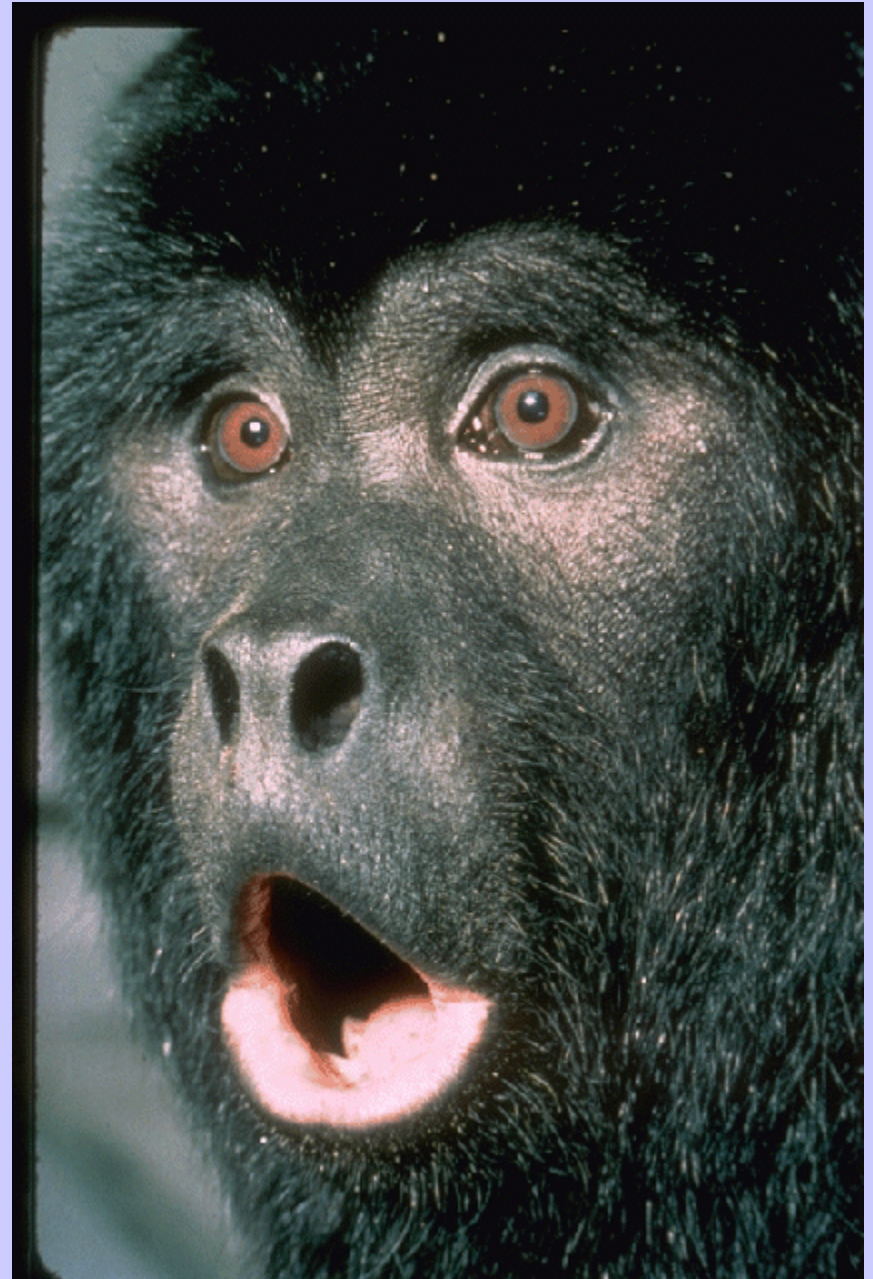

Řád: Primáti (*Primates*)

Opice

- převážně denní aktivita
- na prstech všech končetin mají nehty
- v jídelníčku převládá rostlinná potrava
- dělí se na 2 skupiny – **ploskonosí a úzkonosí**
Ploskonosí: jihoamerické býložravé druhy se širokou nosní přepážkou (vřešťan, chápan, malpa)

Řád: PRIMÁTI **Vřešť'an**

Řád: PRIMÁTI **Chápan**

Řád: PRIMÁTI **Malpa kapucínská**

Řád: Primáti (*Primates*)

Úzkonosí: úzká nosní přepážka (nozdry u sebe); zahrnují mj. nadčeleď *Hominoidea* (= *lidoopi a lidé*) – *gibon, gorila, orangutan, šimpanz, člověk*

Řád: PRIMÁTI **Kočkodan zelený**

Řád: PRIMÁTI **Makak**

Řád: PRIMÁTI

Gueréza pláštíková

Řád: PRIMÁTI **Pavián pláštíkový**

Řád: PRIMÁTI

Gibon lar

Řád: PRIMÁTI **Orangutan**

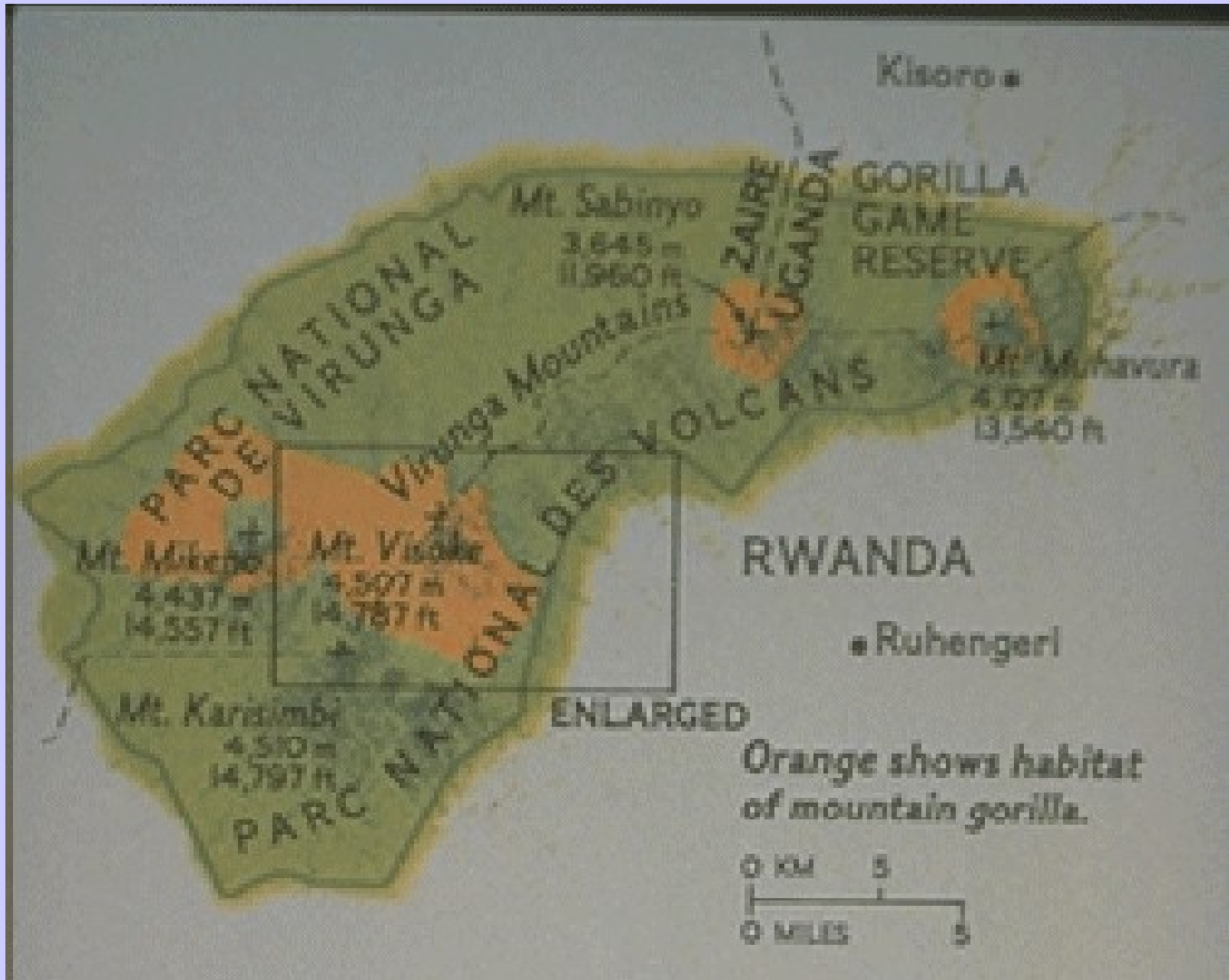

Řád: PRIMÁTI

Gorila horská

Gorila - mapa rozšíření

Řád: PRIMÁTI   **Šimpanz učenlivý**

Řád: PRIMÁTI Šimpanz bonobo

© Milan Kořínek

Řád: Chudozubí (*Edentata*)

- redukce chrupu (mravenečník) nebo zubní skloviny (ostatní)
- nápadně pomalý pohyb
- malá mozkovna a koncový mozek
- pouze Jižní Amerika
- Lenochoovití, Mravenečnickovití, Pásovcovití

Řád: **CHUDOZUBÍ** **Lenochod tříprstý**

Řád: CHUDOZUBÍ **Mravenečník velký**

Řád: CHUDOZUBÍ
Pásovec devítipásý

Řád: Zajícovci (*Lagomorpha*)

- býložraví savci podobní hlodavcům
- společný původ mají s kopytníky
- coekotrofie
- v horní čelisti mají 4 řezáky, celé kryté sklovinou, první pár je delší; špičáky chybí
- nemají klíční kost
- velká schopnost rozmnožování, časté přemnožení (Austrálie)

Řád: ZAJÍCOVCI

Zajíc polní

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Lepus europaeus ab3493

Řád: ZAJÍCOVCI

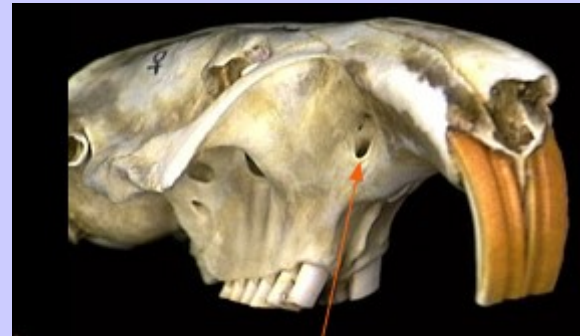
Králík divoký

Řád: Hlodavci (*Rodentia*)

- největší řád, kosmopolitní
- velká schopnost rozmnožování
- malí býložraví nebo všežraví savci
- 4 (2+2) hlodavé zuby = řezáky - nemají sklovinu na vnitřní straně, která se rychleji obrušuje => dlátovitý tvar

Řád: HLODAVCI

Svišť' horský

Řád: HLODAVCI

Sysel obecný

© - lubomir hlasek
www.hlasek.com
Citellus citellus 6644

Řád: HLODAVCI

Veverka obecná

Řád: HLODAVCI

Bobr evropský

©Miloš Anděra

Řád: HLODAVCI

Křeček polní

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Cricetus cricetus 4052

Řád: HLODAVCI

Ondatra pižmová

Ondatra pižmová - hnízdo

Řád: HLODAVCI

Lumík norský

Řád: HLODAVCI

Hraboš polní

© - josef hlasek

www.hlasek.com

Microtus arvalis 2352

Řád: HLODAVCI

Potkan

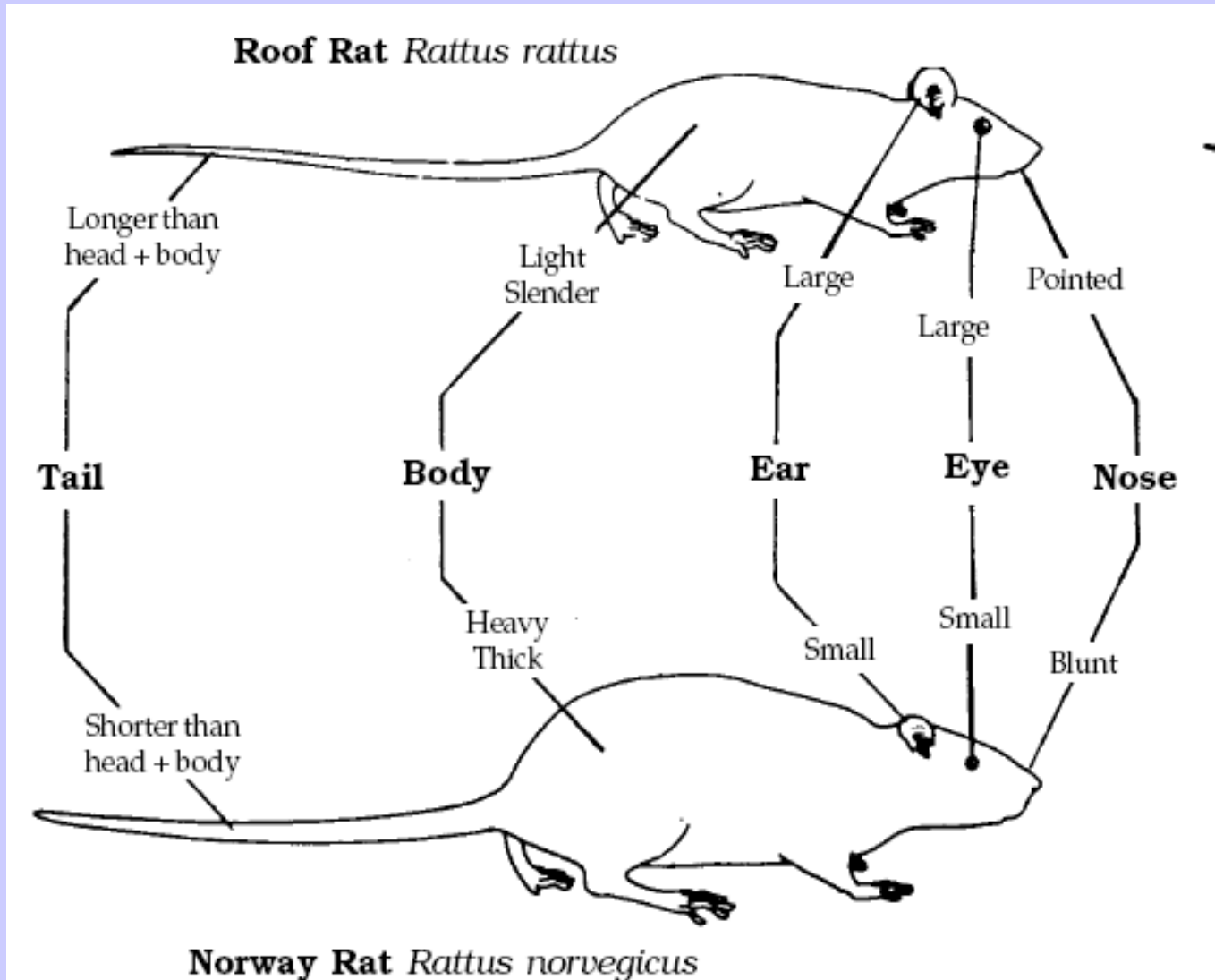
© - lubomir hlasek
www.hlasek.com
Rattus norvegicus 8354

Řád: HLODAVCI

Krysa

srovnání krysy a potkana

Řád: HLODAVCI

Myš domácí

Řád: HLODAVCI

Myšice křovinná

Řád: HLODAVCI

Dikobraz obecný

Řád: HLODAVCI

Plch lesní

© - lubomir hlasek
www.hlasek.com
Dryomys nitedula 4012

Řád: HLODAVCI

Plšík lískový

© -josef hlasek

www.hlasek.com

Muscardinus avellanarius 4008

Řád: HLODAVCI

Morče domácí

Řád: HLODAVCI

Činčila vlnatá

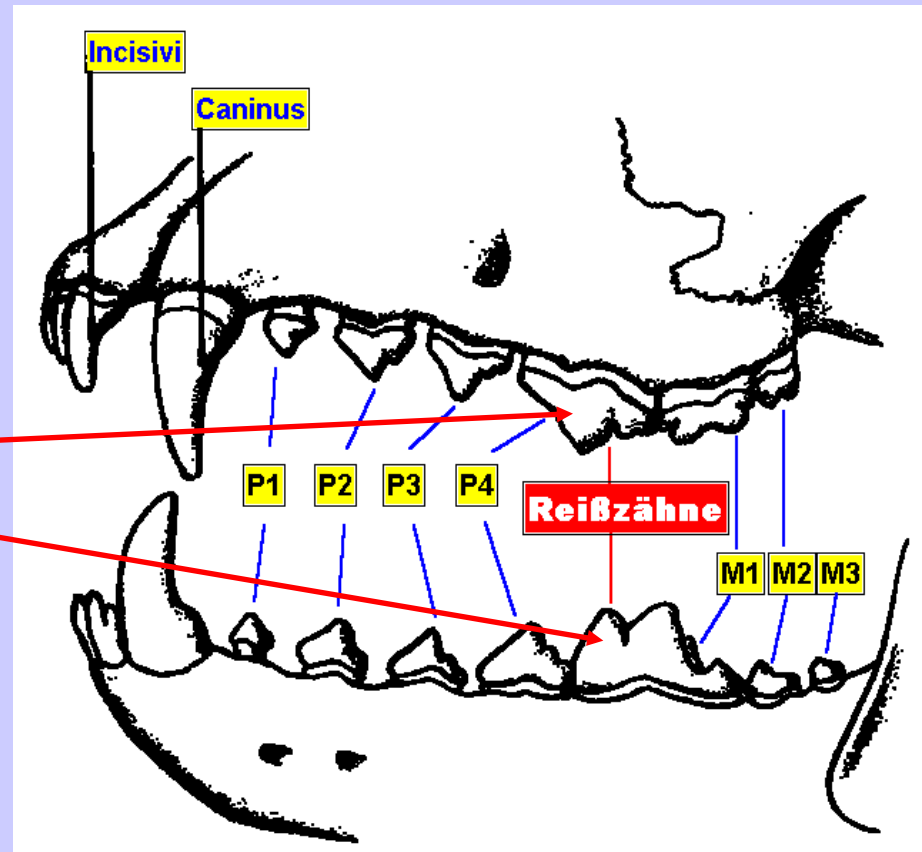
Řád: HLODAVCI

Kapybara

Řád: Šelmy (*Carnivora*)

- masožravci i všežravci
- mohutný chrup (trháky = poslední premolár v horní čelisti a první molár ve spodní čelisti)

Řád: Šelmy (*Carnivora*)

- dokonalé smysly (čich, sluch a zrak)
- klíční kost je zakrnělá nebo chybí
- Systematicky se dělí na:
  - Pozemní šelmy** (*Fissipedia*) – medvědovití, medvídkovití, lasicovití, hyenovití, psovití, kočkovití
  - Ploutvonožci** (*Pinnipedia*) – lachtanovití, tuleňovití, mrožovití

Řád: ŠELMY

Medvěd hnědý - grizzly

Řád: ŠELMY

Medvěd hnědý - brtník

Řád: ŠELMY

Medvěd hnědý - kodiak

Řád: ŠELMY

Medvěd baribal

Řád: ŠELMY

Medvěd lední

Řád: ŠELMY

Medvěd malajský

Řád: ŠELMY

Panda velká

Řád: ŠELMY

Panda červená

Řád: ŠELMY

Mýval severní

Řád: ŠELMY

Lasice kolčava

Řád: ŠELMY

Lasice hranostaj

Lasice hranostaj - zimní srst

Řád: ŠELMY

Vydra říční

Řád: ŠELMY

Vydra říční

Řád: ŠELMY

Jezevec lesní

Řád: ŠELMY

Skunk pruhovaný

Řád: ŠELMY

Tchoř tmavý

Řád: ŠELMY

Kuna lesní

Řád: ŠELMY

Kuna skalní

Řád: ŠELMY

Norek americký

Use "Go Back" on your Browser to return to previous page

Mustela vison
American Mink

Photograph / Copyright - Vanessa Latford

Řád: ŠELMY

Rosomák

Řád: ŠELMY

Hyena skvrnitá

Řád: ŠELMY

Vlk obecný

Řád: ŠELMY

Kojot

Řád: ŠELMY

Šakal čabrakový

Řád: ŠELMY

Dingo

Řád: ŠELMY

Liška obecná

Řád: ŠELMY

Fenek

Řád: ŠELMY

Kočka divoká

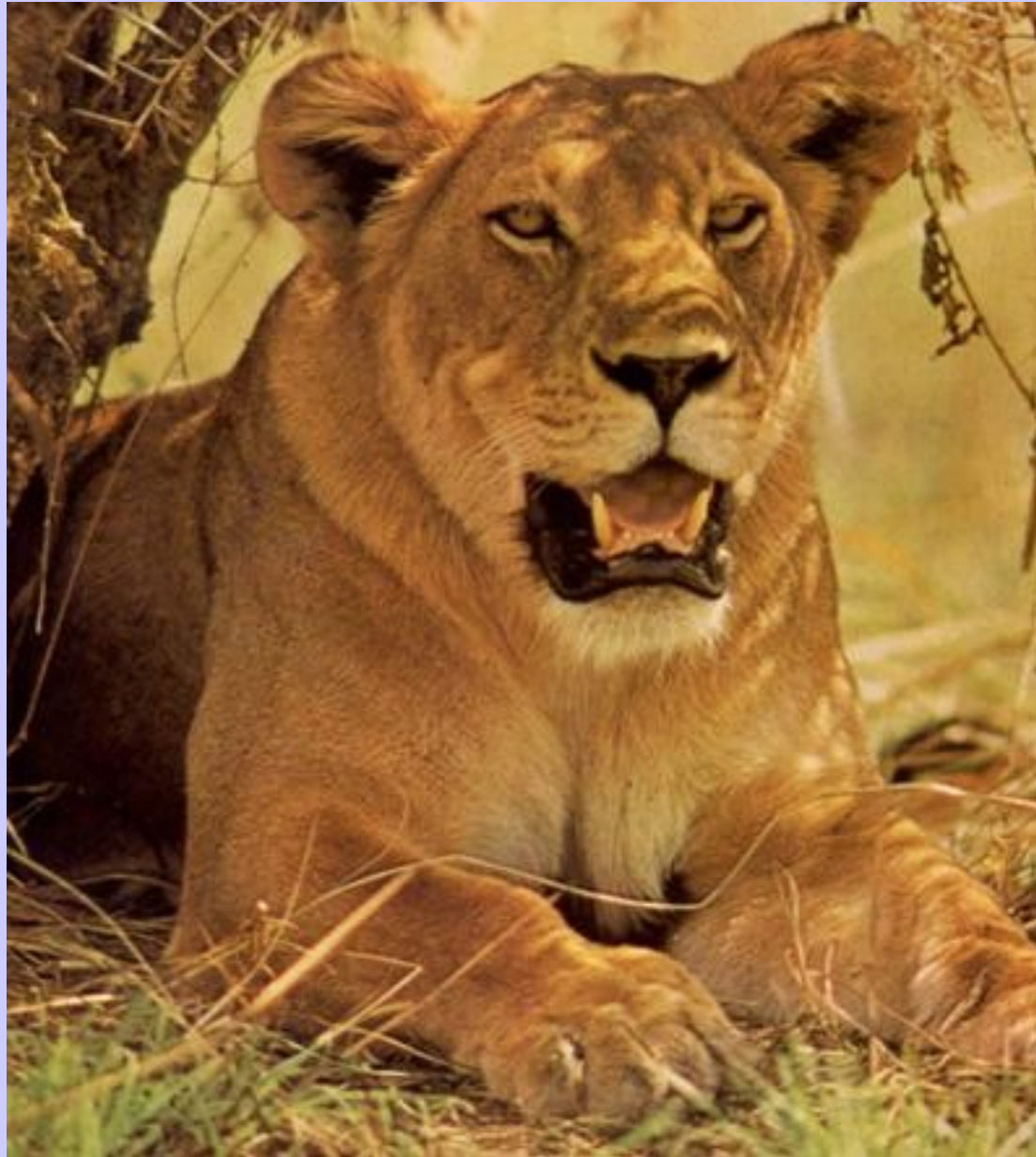
Řád: ŠELMY

Lev

Řád: ŠELMY

Lvice

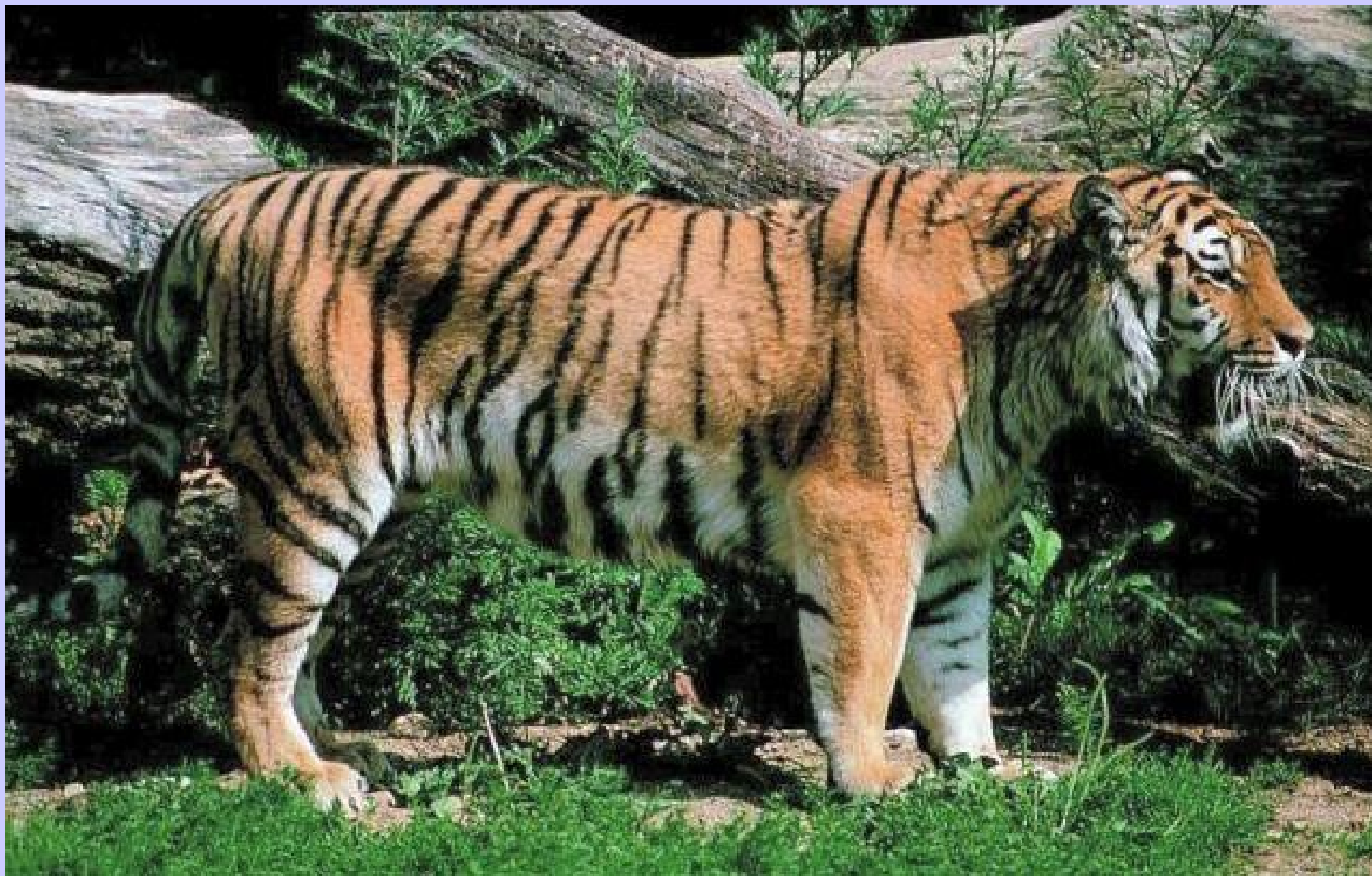
Řád: ŠELMY

Gepard

Řád: ŠELMY

Tygr

Řád: ŠELMY

Levhart skvrnitý

Řád: ŠELMY

Jaguár

Řád: ŠELMY

Jaguár - melanická forma

Řád: ŠELMY

Puma

Řád: ŠELMY

Serval

Řád: ŠELMY

Rys ostrovid

Řád: PLOUTVONOŽCI

Lachtan

Řád: PLOUTVONOŽCI

Tuleň

Řád: PLOUTVONOŽCI

Tuleň - mládě

Řád: PLOUTVONOŽCI

Mrož lední

Řád: Chobotnatci (*Proboscidea*)

- největší suchozemští savci (3 – 5 tun)
- chobot = srůst prodlouženého nosu s horním pyskem), zakončen 1 – 2 uchopovacími prstíky; chobot = sídlo hmatu a čichu
- řezáky horní čelisti jsou přeměněny v kly, které dorůstají celý život. Pro slonovinu (zubovina) jsou bezohledně loveni
- kůže je téměř lysá, velmi tlustá

Řád: CHOBOTNATCI

Daman kapský

Řád: CHOBOTNATCI *Slon africký*

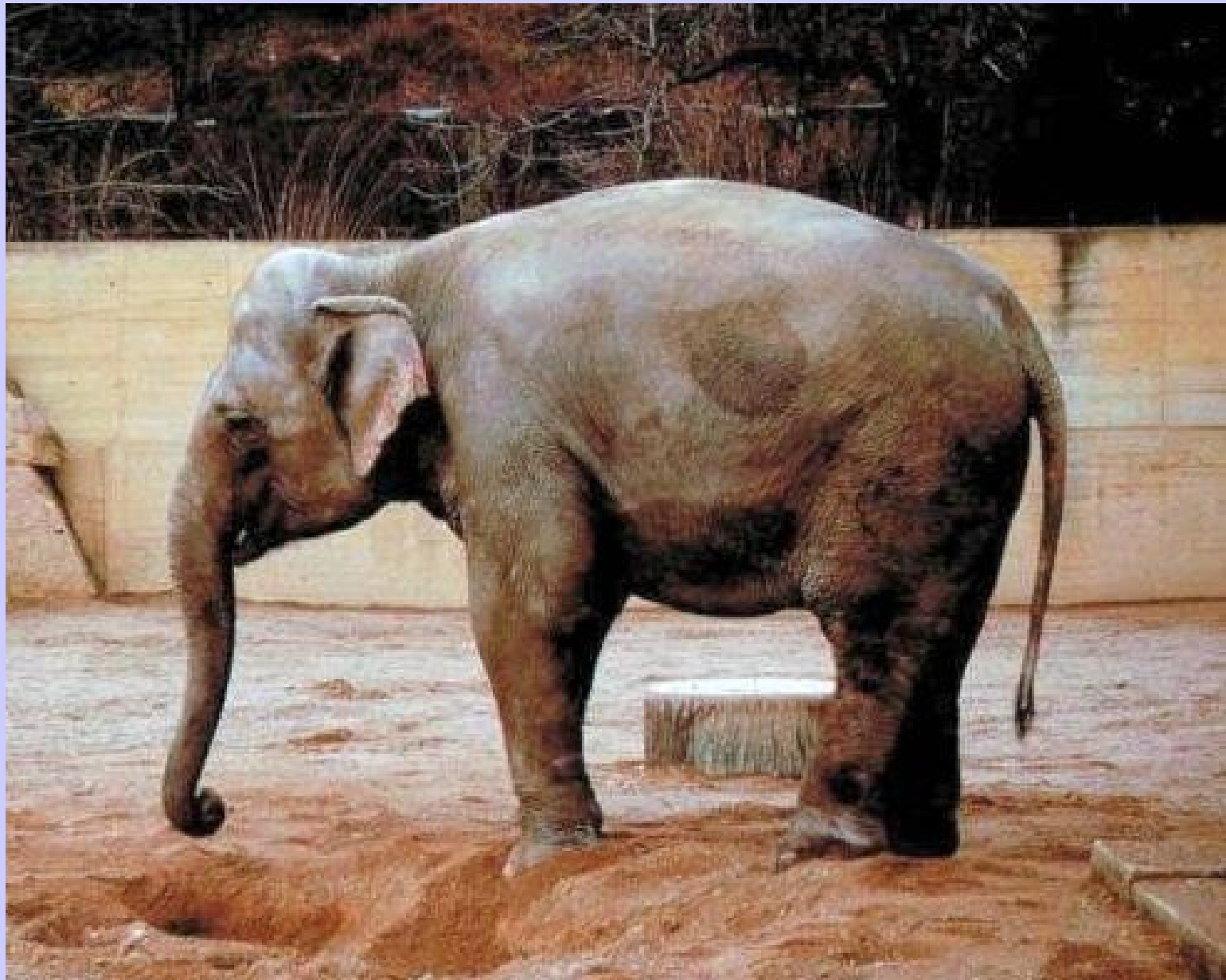

Řád: CHOBOTNATCI **Slon pralesní**

Řád: CHOBOTNATCI

Slon indický

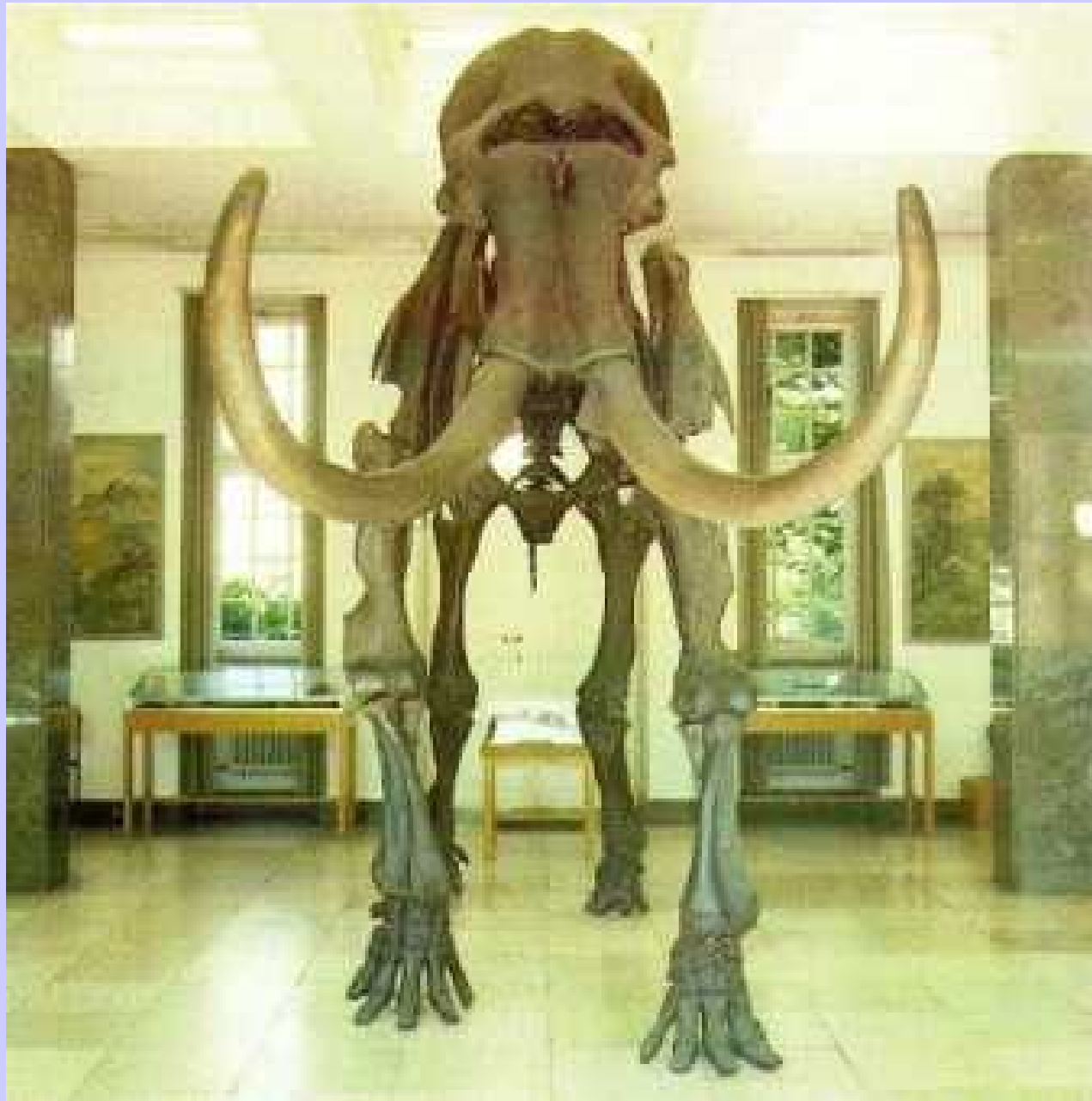
Řád: CHOBOTNATCI

Mamut

Kostra mamuta

Řád: Lichokopytníci (*Perissodactyla*)

- redukován počet prstů (koňovití mají pouze jeden prst krytý kopytem, nosorožci mají 3 prsty)
- většina váhy těla spočívá na prostředním (třetím prstu)
- vždy chybí klíční kost
- protažená obličejová část lebky
- býložravci, trávu ukusují řezáky, které nedorůstají (lze určit stáří zvířete)
- zachovaný Jacobsonův orgán

Řád: LICHOKOPYTNÍCI **Tapír jihoamerický**

Řád: LICHOKOPYTNÍCI **Tapír střeđoamerický**

Řád: LICHOKOPYTNÍCI

Tapír čabakový

Řád: LICHOKOPYTNÍCI **Nosorožec dvourohý**

Nosorožec dvourohý

Řád: LICHOKOPYTNÍCI

Kůň Převalského

Řád: LICHOKOPYTNÍCI

Osel somálský

Řád: LICHOKOPYTNÍCI

Zebra Grévyho

Řád: LICHOKOPYTNÍCI

Zebra Böhmová

Řád: Sudokopytníci (*Artiodactyla*)

- sudý počet prstů na končetinách (2. – 5. prst), jinak velmi nesourodá skupina
- osa končetiny prochází mezi 3. a 4. prstem
- vždy chybí klíční kost a 1. prst
- býložravci, ale dochází k redukci řezáků, takže trávu neukusují, ale škubají součinností pysků a jazyka
- člení se na 3 podřády: nepřezvýkavci, prezvýkavci a mozolnatci

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Prase divoké

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Prase bradavičné

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Babirusa

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Pekari páskovaný

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Hroch obojživelný

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Hroch obojživelný

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Hrošík liberijský

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Velbloud jednohrbý

Velbloud jednohrbý (dromedár)

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

**Velbloud dvouhrbý
(drabař)**

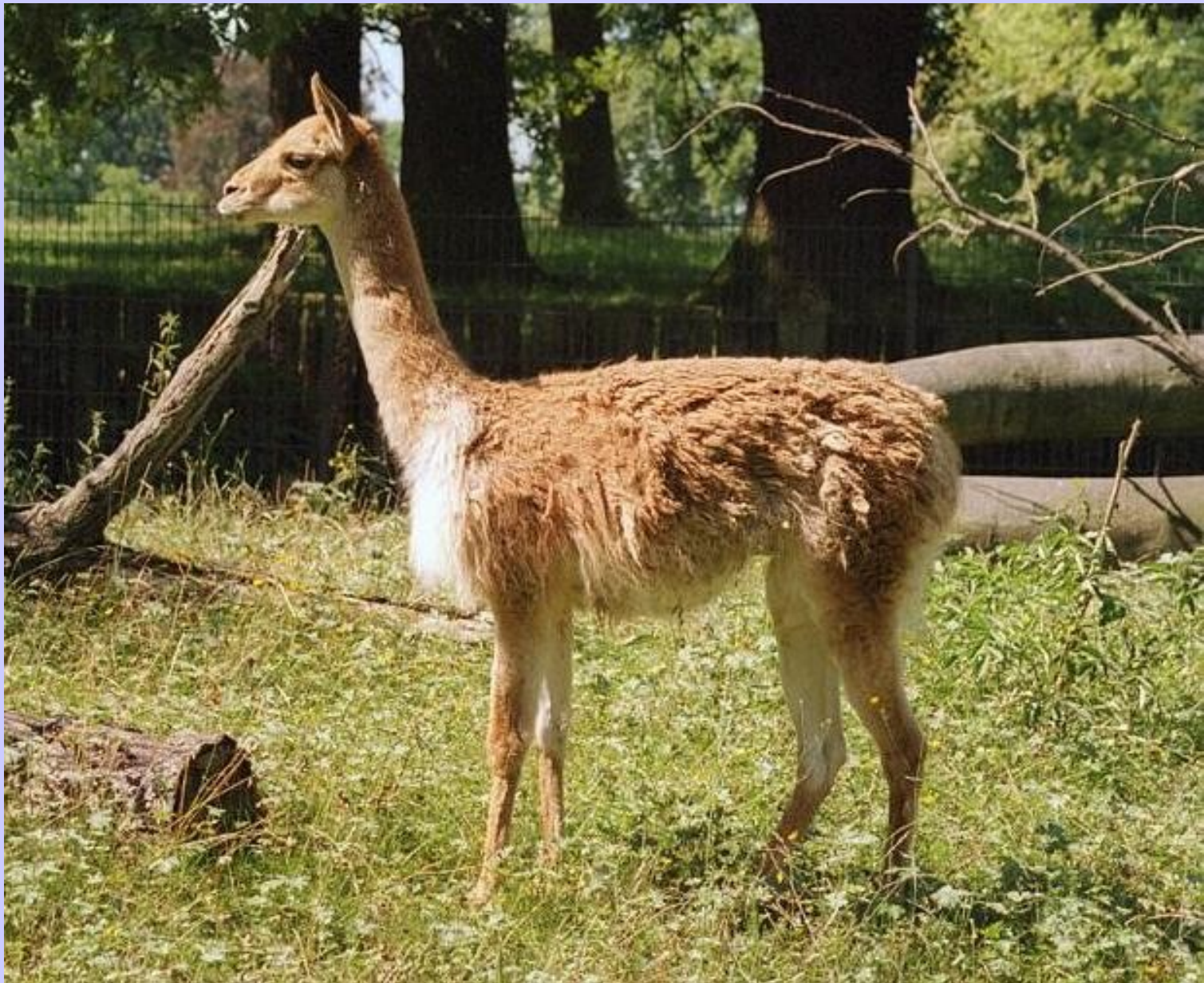
Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Lama guanako

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Lama vikuňa

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Lama alpaka

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Jelen evropský

© Rainer Erl

www.OfflineFotoagentur.de

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Jelen sika

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Sob polární

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Los evropský

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Srnc obecný

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Capreolus capreolus 8124

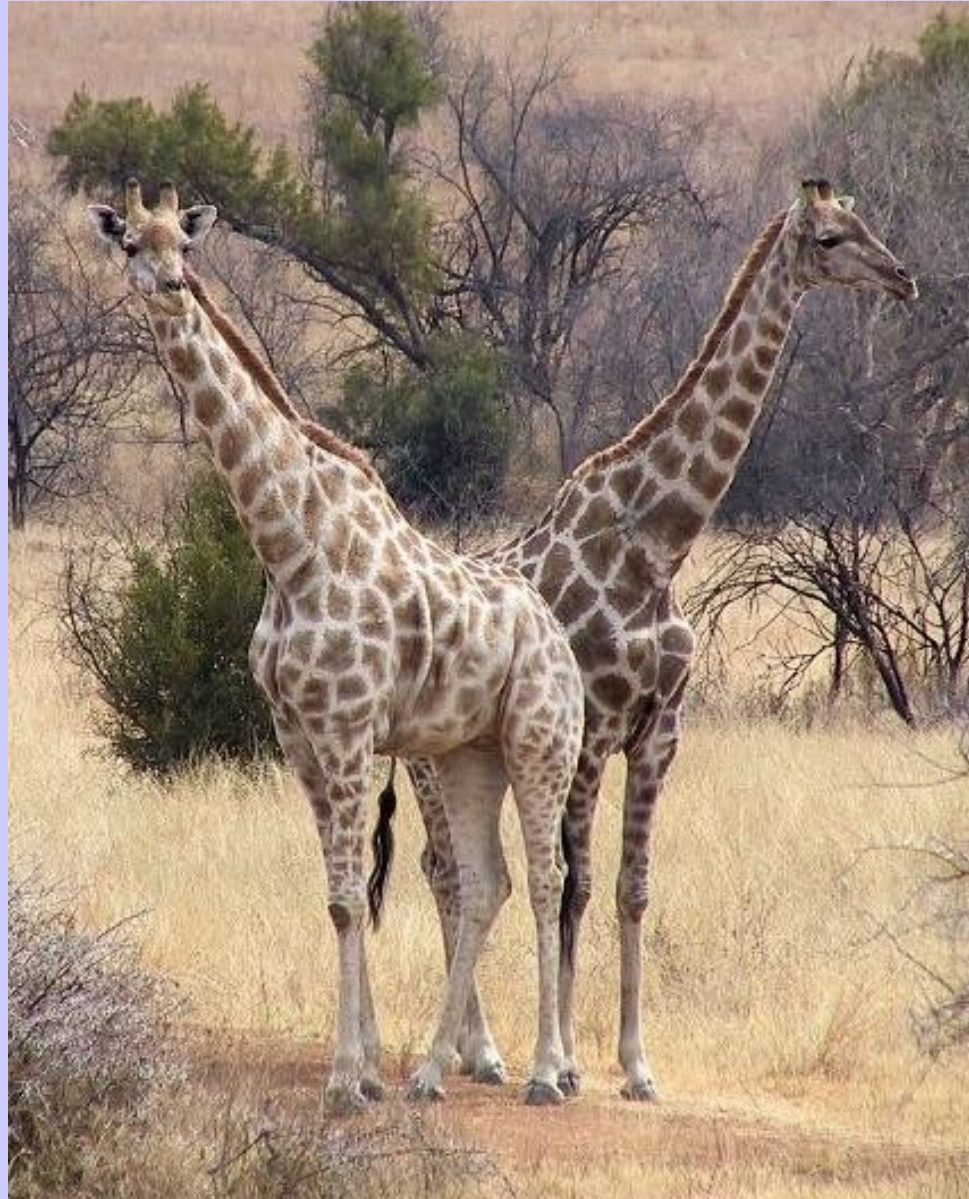
Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Daněk evropský

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Žirafa Rotchildova

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Okapi

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Gazela Thomsonova

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Gazela Grantova

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Pakůň modrý

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Antilopa losí

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Antilopa vraná

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Voduška

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Buvol kaferský

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Přímorožec

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Sajga tatarská

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Jak domácí

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Koza bezoárová

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Capra aegargus 4045

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Kozorožec horský

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Kamzík horský

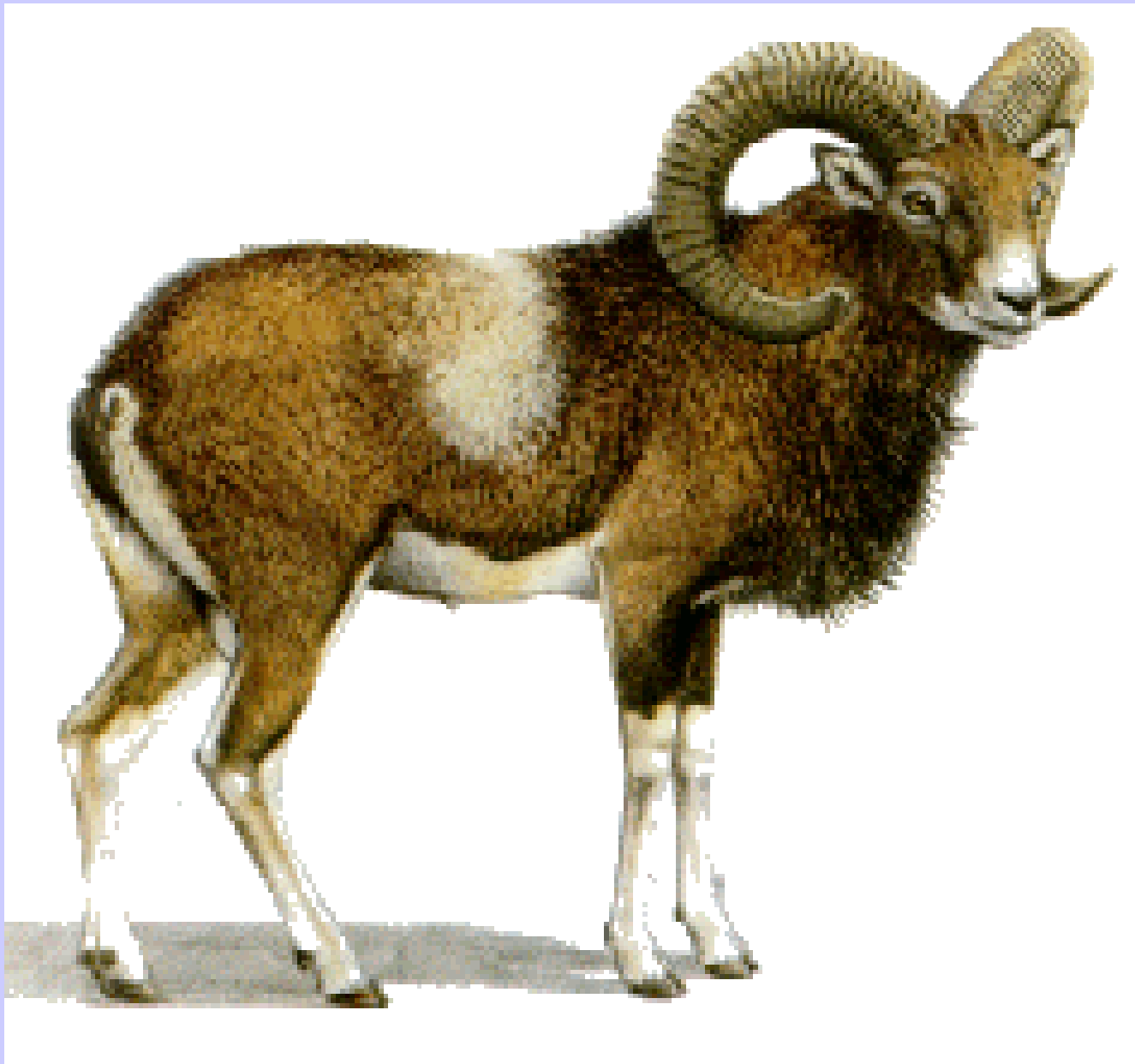
Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Kamzík běláček

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Muflon

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Ovce tlustorohá

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Bizon

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Zubr

Řád: SUDOKOPYTNÍCI

Pižmoň

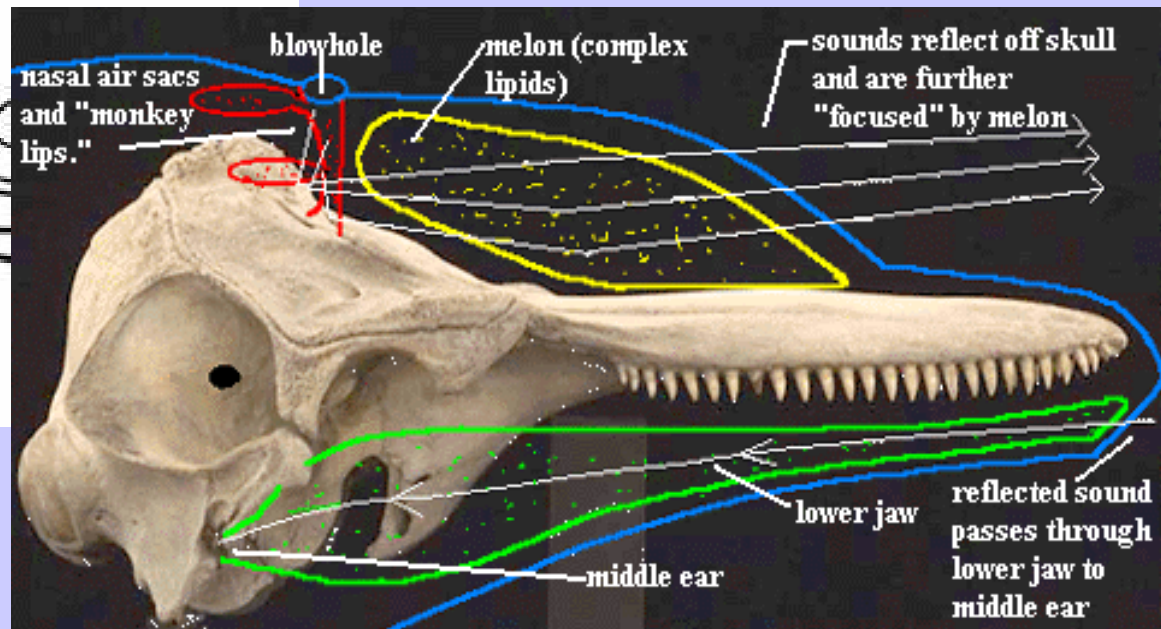
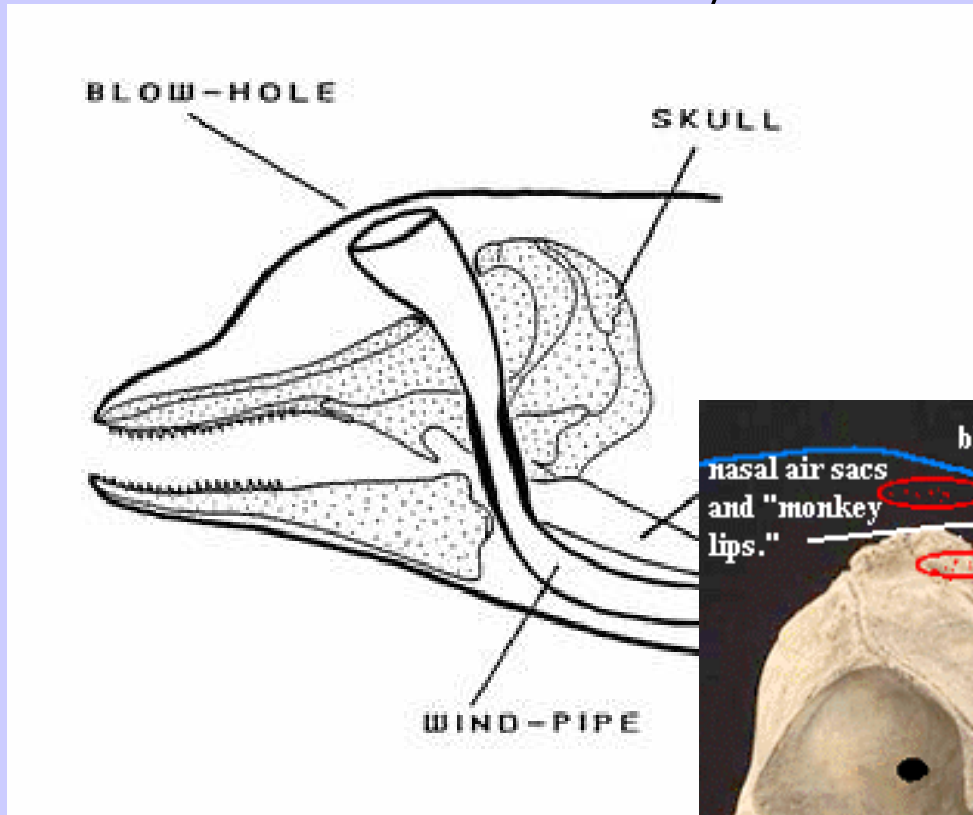
Řád: SUDOKOPYTNÍCI **Jak domácí**

Řád: Kytovci (*Cetacea*)

- žijí pouze ve vodě, tělo je zcela lysé, podk. tuk
- přední končetiny přeměněné v ploutve, zadní zakrněly
- nemají klíční kosti, chybí slinné a potní žlázy
- čichové ústrojí zakrnělé, zvukovod přerostlý kůží (ale sluch je vynikající), oči přizpůsobeny vidění ve vodě
- dělí se do 2 podřádů:
  - Kosticovci** (velryba, plejtvák)
  - Ozubení** (delfín, kosatka, vorvaň)

Řád: Kytovci (*Cetacea*)

Tursiops skull in right lateral view showing current model of echolocation.

Řád: KYTOVCI

Plejtvák obrovský

Řád: KYTOVCI

Plejtvák obrovský

Řád: KYTOVCI

Plejtvák obrovský

Plejtvák myšok

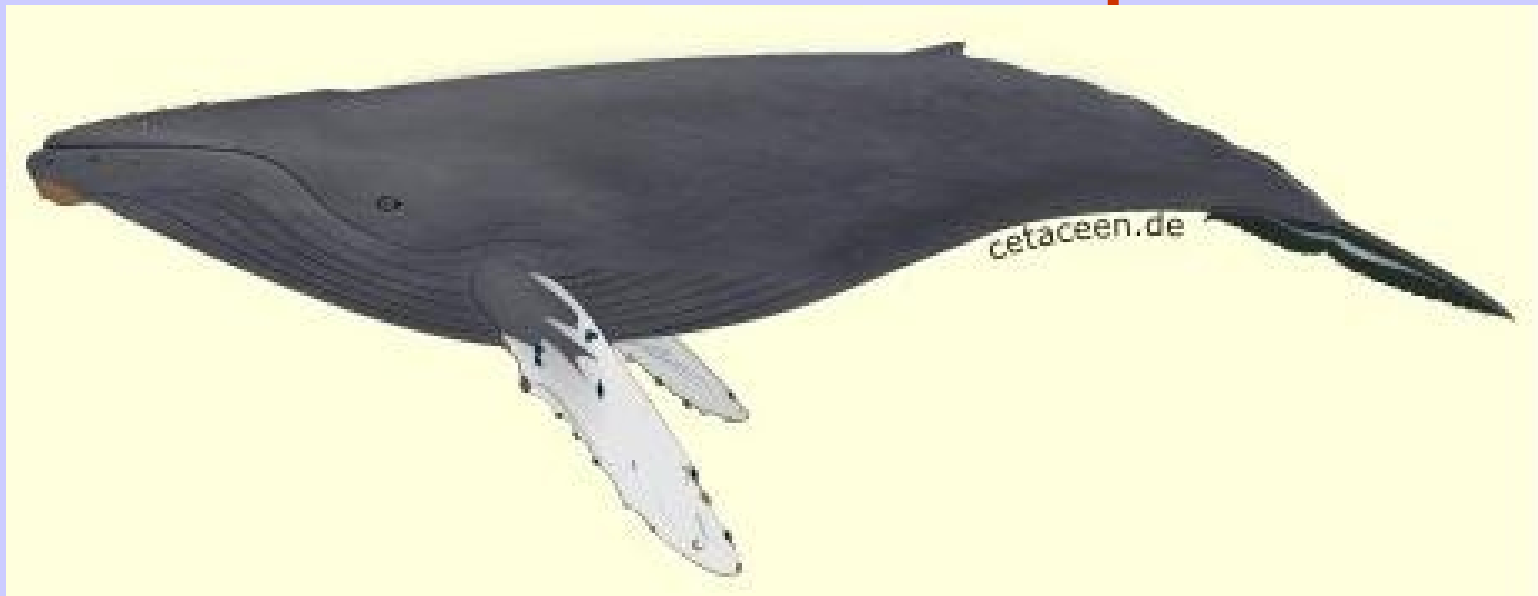

Řád: KYTOVCI

Velryba grónská

Keporkak

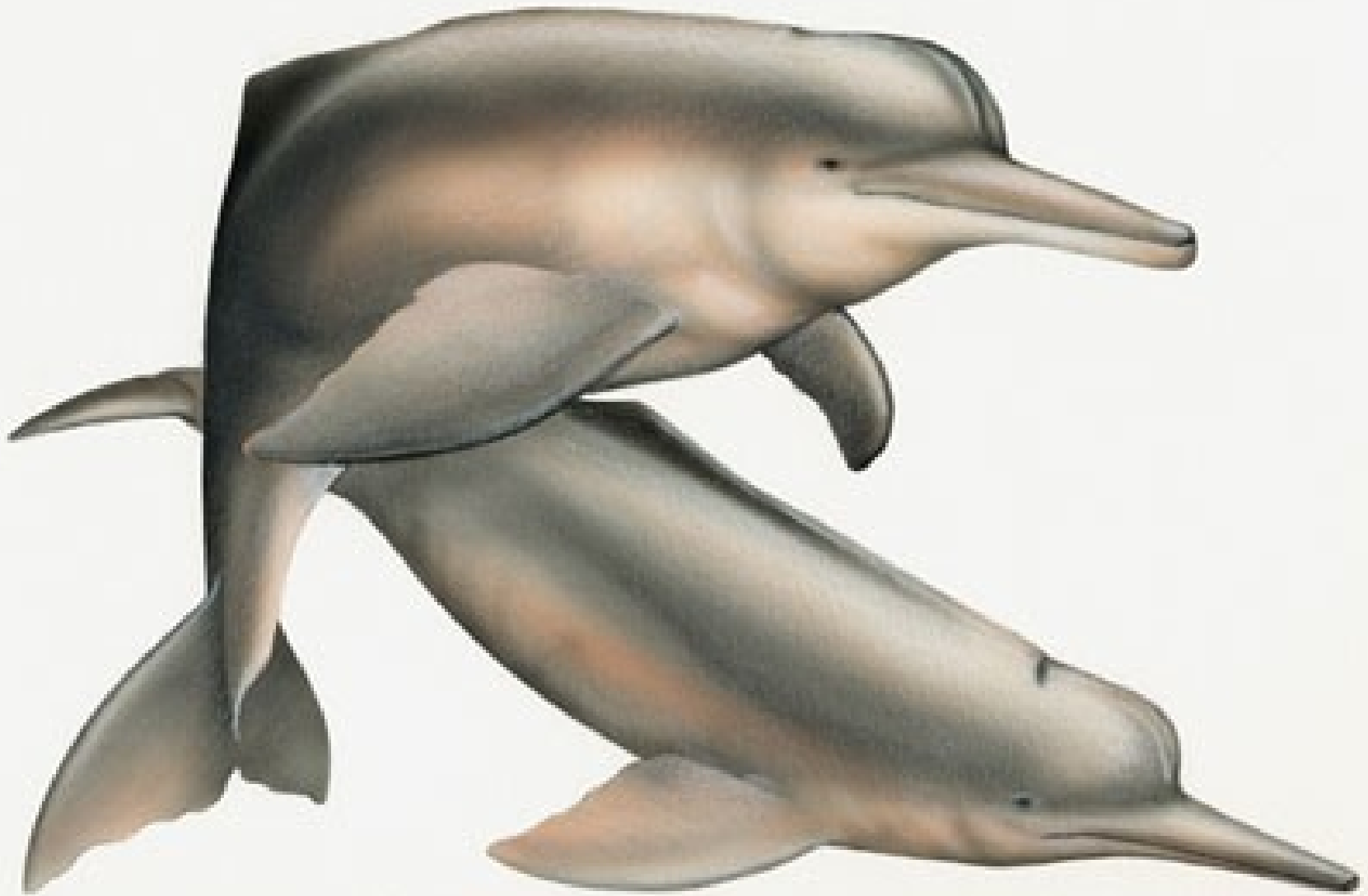

Kostice

Řád: KYTOVCI

Delfínovec amazonský

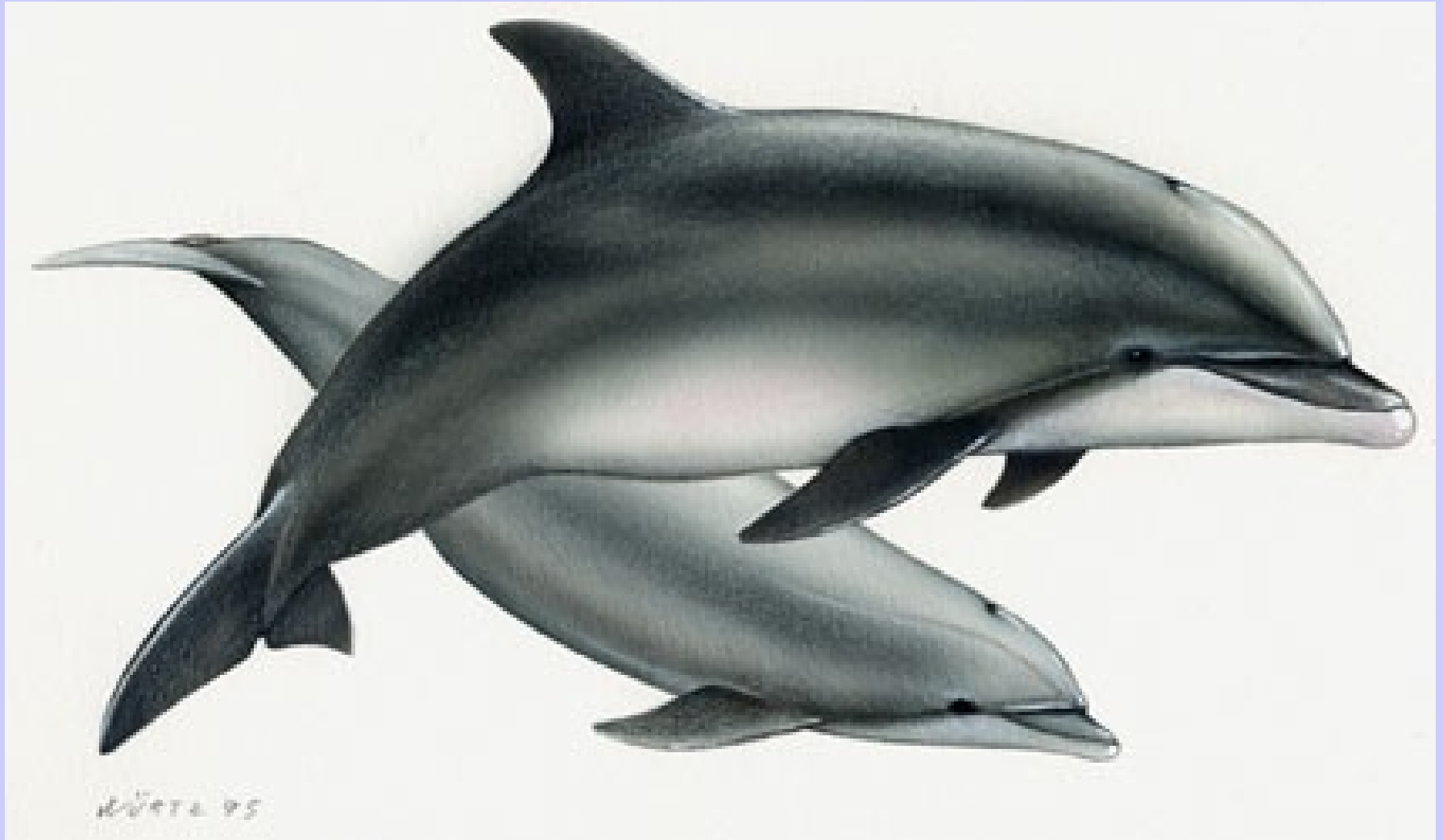
averg 95

Delfínovec amazonský - mapa rozšíření

Řád: KYTOVCI

Delfín skákavý

Řád: KYTOVCI

Delfín skákavý

Řád: KYTOVCI

Kosatka dravá

Řád: KYTOVCI

Kosatka dravá

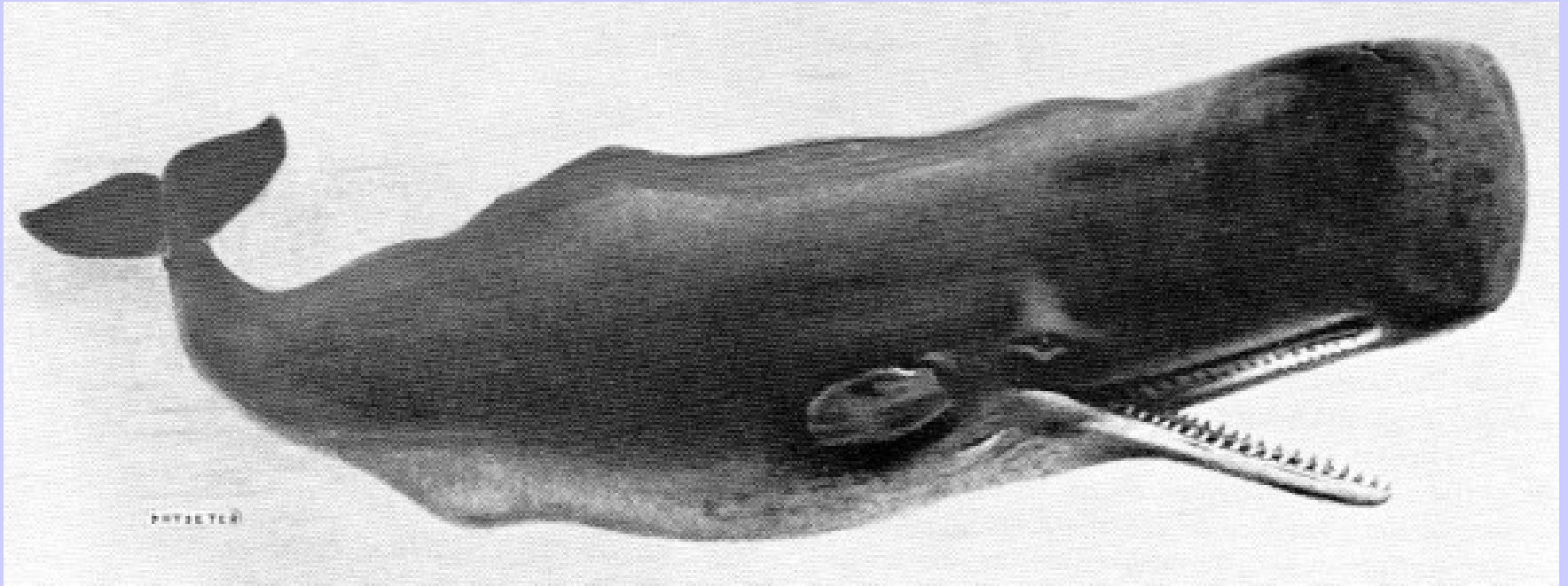
Řád: KYTOVCI

Běluha

Řád: KYTOVCI

Vorvaň

- Použitá literatura:
- JELÍNEK, Jan; ZICHÁČEK, Vladimír - Biologie pro Gymnázia. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 574 s. ISBN 80-7182-177-2
- Zdroj obrázků: